

Importanța alfabetizării digitale în învățământul primar

The importance of digital literacy in primary education

COROI Marinela Diana, profesor pentru învățământul primar
Școala Gimnazială Nr. 1, Avrămeni

COROI Marinela Diana, teacher for primary education

Gymnasium School Nr. 1, Avrămeni

E-mail: coroidiana80@gmail.com

ORCID iD: 0000-0002-5837-6874

DOI: [10.46728/c.18-06-2021.p177-181](https://doi.org/10.46728/c.18-06-2021.p177-181)

CZU: 373.3.025:004

Rezumat: Ideea alfabetizării digitale este adoptată și pusă în practica educațională de cele mai multe state ale lumii, întrucât este răspunsul conturat din nevoia de dezvoltare a societății dominată de informație și tehnologie. Educația digitală este o prioritate a sistemului de educație și formare care vizează formarea și dezvoltarea competențelor digitale pentru învățarea permanentă și pentru profesiile viitorului. Necesitatea abordării educației digitale în învățământul primar românesc ar constitui un prim pas spre alfabetizarea digitală importantă în optimizarea activităților de învățare online. Inițierea de la vârsta școlară mică în sfera cunoștințelor de utilizare sigură a tehnologiei se poate concretiza, prin demers didactic sistematic, în competență, urcând în clasamentul statelor europene referitor la nivelul competențelor digitale.

Cuvinte-cheie: alfabetizare digitală, educație digitală, învățare online, competențe digitale

Abstract: The idea of digital literacy is adopted and put into educational practice by most countries in the world since it is the answer outlined by the need to develop a society dominated by information and technology. Digital education is a priority of the education and training system that aims at training and developing digital skills for lifelong learning and the professions of the future. The need to approach digital education in Romanian primary education would be the first step towards important digital literacy in optimizing online learning activities. The initiation from a young school age in the sphere of knowledge of safe use of technology can be materialized, through a systematic didactic approach, rising in the ranking of European states regarding the level of digital competencies.

Keywords: digital literacy, digital education, online learning, digital skills

Introducere

Evenimentele recente cauzate de criza pandemică au schimbat modul de viață și de muncă a întregii societăți omenești, utilizarea tehnologiei fiind liantul dintre viață și toate domeniile de activitate, în condițiile de distanțare fizică și izolare. Sistemul educațional la nivel internațional a cunoscut un obstacol greu de trecut în perioada închiderii școlilor și suspendării activităților școlare. Procesul educativ nu era posibil decât prin intermediul noilor tehnologii, astfel învățământul s-a mutat, pentru perioade însemnate, din mediile instituționalizate în învățământ virtual, online. În fața acestei provocări majore digitalizarea educației a fost soluția de abordare a problematicii fenomenului educațional. Procesul de învățământ este propulsat la nivel digital; predarea-învățarea-evaluarea s-a realizat doar prin intermediul TIC, transformându-se atât ca formă, concept cât și ca acțiune în învățământ online. Educația digitală a fost răspunsul sistemului educațional național, european, mondial la problematica lumii contemporane.

Formarea competențelor digitale – o necesitate în învățământul primar

Utilizarea tehnologiei digitale în educație reprezintă o problemă actuală care implică trei tipuri de abordări existente în domeniul educativ: educația despre noile tehnologii (introducerea unor module, discipline, cursuri despre calculator și internet), educația cu ajutorul noilor tehnologii (aplicații pe calculator, utilizarea internetului ca resursă în activitatea didactică sau alte tehnologii care sprijină învățarea) și educația prin noile tehnologii (utilizarea platformelor virtuale de învățare, învățarea online). Al treilea aspect s-a evidențiat în ultima perioadă când procesul educativ nu era posibil decât prin intermediul noilor tehnologii, iar lipsa acestora s-a resimțit la nivel național.

Infrastructură modernă, mijloace didactice adecvate pentru utilizarea tehnologiei informației și comunicării – era măsura prevăzută în programul de guvernare 2018/2020 - care pune accent pe resurse TIC extrem de importante în realizarea unui proces educațional online. Precizările referitoare la implementarea acestei măsuri precum: „Proiect-pilot privind învățământul digitalizat, Conectarea tuturor școlilor la Internet prin conexiuni de mare viteză, Construirea Platformei de E-learning, depozitelor online (biblioteca virtuală) și a infrastructurii digitale de conținuturi, Modernizarea procesului de predare-învățare cu ajutorul tehnologiilor informațiilor și comunicării, prin dotarea tuturor școlilor, cadrelor didactice și copiilor cu mijloace adecvate etc.” [5, p. 85 - 86] au rămas, mai mult sau mai puțin, la nivel scriptic, deoarece faptic, foarte multe școli nu dispun de conexiune la internet sau mijloace digitale care să permită utilizarea TIC în procesul educațional. Conform datelor statistice publicate în massmedia, peste 30% dintre unitățile școlare nu erau conectate la internet la sfârșitul anului școlar 2019/2020. [4]

Lipsa accesului la tehnologie din multe școli au influențat măsura utilizării acesteia în procesul didactic, care la rândul ei a influențat nivelul de pregătire necesar utilizării, atât pentru profesori, cât și pentru elevi. Mutarea învățământului din sala de clasă în mediul virtual a constituit o soluție potrivită pe termen scurt, dar pe termen lung a generat probleme greu de remediat. Fără posibilitatea de a alege între online și offline, în condițiile în care massmedia anunța în numeroase rânduri faptul că aproximativ 35% dintre elevi nu aveau acces la internet sau la dispozitive digitale, iar profesorii nu aveau pregătirea de a utiliza platforme educaționale și nu puteau fi transformați dintr-o dată în ”profesori digitali”, învățământul românesc a cunoscut o altă dimensiune.

Tibor Navracsics, comisarul pentru educație, cultură, tineret și sport al Comisiei Europene, a evidențiat faptul că, succesul oricărei reforme educaționale depinde de cadrul didactic, iar educația are nevoie de investiție în cadrele didactice pentru a le asigura instrumentele necesare activității. În publicația datată din septembrie 2019 în Monitorul educației și formării, Comisia Europeană constată, în urma unei ample anchete ce a vizat cadrele didactice, faptul că este necesară formarea cadrelor didactice „pentru ca acestea să facă față mai bine unor aspecte presante precum utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor”. [2, p. 1]

Reformele legate de educația digitală în Europa au început în primul deceniu al sec. XXI, astfel că în toate țările se pune accent pe strategii de învățare și inovare prin TIC, iar Comisia Europeană încurajă atât utilizarea TIC în scop pedagogic, cât și concentrarea în planurile de acțiune elaborate la nivel național pe competența digitală ca una din marile provocări ale educației.

În Europa, majoritatea sistemelor de educație au desfășurat și încă mai desfășoară reforme curriculare care vizează competențele digitale, fie pentru a aborda sau pentru a schimba abordarea curriculară, încât să se acorde o importanță mai mare acestor competențe.

În școlile din Europa se urmărește dezvoltarea competenței digitale prin intermediul curriculumului școlar, aplicându-se în ultimii ani, încă de la treapta primară de învățământ conținuturi curriculare care să formeze competența digitală. Conform raportului Euridyce din 2019 [3, p. 9-16], peste jumătate din cele 28 de state membre ale Uniunii Europene, includ competența digitală în învățământul primar – în 11 state se abordează ca disciplină separată

obligatorie (Bulgaria, Cehia, Grecia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit (ENG și WLS), Islanda, Liechtenstein, Muntenegru și Macedonia de Nord), iar în 10 țări este integrată în alte discipline obligatorii (Cehia, Irlanda, Spania, Franța, Italia, Cipru, Lituania, Slovenia, Suedia și Liechtenstein).

Competențele cheie ca finalități educaționale sunt precizate în Curriculum Național pe niveluri de școlaritate. În învățământul primar, formarea competențelor digitale nu sunt concretizate decât la nivel elementar, ceea ce presupune neutilizarea în mod independent în contexte noi. „Competențele-cheie încep să se formeze la nivel elementar, fără a fi însă structurate suficient pentru a fi operante în contexte noi, fără sprijin din partea unui adult.” [6, p. 15] Acesta a constituit cel mai mare obstacol în realizarea activităților didactice online pentru elevii mici.

În Suedia se învață programarea digitală din primul an de studiu, în Republica Moldova disciplina Educație digitală este obligatorie, fiind introdusă de la clasa I începând din anul 2018. În Polonia, Portugalia, Bulgaria se studiază această disciplină la nivel primar, iar alte state europene, care se află în fruntea statisticilor cu privire la competențe digitale, abordează educația digitală interdisciplinar.

Specialiștii în domeniul educației recunosc faptul că alfabetizarea digitală reprezintă o prioritate a sistemului românesc de învățământ, reușind includerea disciplinei Informatică și TIC ca disciplină obligatorie în curriculum de gimnaziu, începând cu anul 2017. Cu siguranță elevii, care au fost inițiați în alfabetizarea digitală prin studierea acestei discipline, și-au format un nivel de cunoștințe, priceperi de a utiliza cu ușurință tehnologia în perioada învățământului online. Cu toate acestea, în planurile cadru în vigoare pentru învățământul primar, nu există nici măcar propuneri pentru studiul educației digitale sau o disciplină care să-l sprijine pe elev să dobândească în mod progresiv competențe digitale.

Într-un raport de cercetare evaluativă, publicat în mai 2020, cu privire la școala online, o echipă de profesori și cercetători din domeniul Științele Educației, evidențiază amploarea pe care tehnologiile informaționale le-a căpătat în ultima perioadă pentru continuarea învățării. Profesorul a fost „forțat” să găsească soluții pentru a ține legătura cu elevii, a fost nevoit să descopere noi modalități de a continua activitatea didactică apelând la tehnologiile informaționale și de comunicare. Deși aceste tehnologii cunoșteau o evoluție și o dezvoltare continuă, atât pentru profesor cât și pentru elev, provocarea a fost destul de dificilă într-un timp scurt și fără o pregătire potrivită situației.

Utilizarea instrumentelor și resurselor digitale în realizarea activităților educative nu au fost o noutate pentru mulți dintre profesori. Cu toate acestea, au existat și bariere în utilizarea exclusivă a mijloacelor TIC pentru educația la distanță:

- „sistemul de învățământ este doar parțial pregătit din punct de vedere al competențelor digitale;
- curriculum nu poate fi transpus decât parțial sau secvențial în activități online;
- companiile edtech nu au construit soluții interoperabile, axate pe nevoile de sistem ale educației;
- lipsa echipamentelor tehnice corespunzătoare, a monitorizării învățării și a comunicării autentice cu elevii;
- dificultăți tehnice - platforme care nu funcționează, acces limitat la internet, lipsa unui computer performant;
- lipsa instrumentelor potrivite disciplinei etc.” [1, p. 12]

În ceea ce privește elevul, dificultățile și barierele existente în învățarea prin intermediul TIC sunt similare cu cele ale profesorilor, majoritatea elevilor nefiind obișnuiți să învețe prin noile tehnologii, iar aplicațiile numeroase și diversitatea platformelor educaționale îi pun în dificultate pe elevii care nu dețin competențe în acest domeniu.

Cu atât mai mult, dificultățile de învățare la distanță sunt mult mai accentuate pentru elevii din învățământul primar, întrucât școlarii mici nu dețin instrumente TIC proprii, nu au competențe necesare pentru utilizarea resurselor digitale, nu știu să se orienteze pe interfața platformei fără ajutor din partea părinților, o parte dintre ei nu au învățat încă să citească și să scrie etc.

În acest context, profesorii pentru învățământul primar au fost nevoiți să adapteze și să gestioneze conținutul învățării pentru a fi accesibil școlarii mici, să găsească mijloacele și instrumentele TIC potrivite vârstei, să identifice cea mai eficientă modalitate de abordare a lecțiilor prin intermediul resurselor digitale, în funcție de mijloacele tehnologice deținute de elevi și de posibilitatea acestora.

Învățământul virtual s-a impus în majoritatea statelor lumii, indiferent de nivelul sau treapta de școlaritate. Comparativ cu statele Uniunii Europene, datele statistice au arătat că suntem tot printre ultimele locuri în Europa, ca nivel al competențelor digitale, de o bună perioadă de timp.

Politicile educaționale și-au conturat strategiile pe noile cerințe de educație și formarea centrată pe competențe - premisă a educației permanente pentru viață și societate, pe reactualizarea Curriculumului Național astfel încât programele școlare să poată fi adaptate schimbării și profesiilor viitorului, în încercarea de a ne apropia de cerințele sistemului european de educație și formare.

Un pas important spre digitalizare îl constituie alfabetizarea digitală de la treapta învățământului primar. Astfel, se vor putea concretiza competențele digitale elementare prevăzute în Curriculum Național pentru ciclul primar, mai mult decât atât, elevii pot dobândi cunoștințe și deprinderi pentru utilizarea în siguranță a tehnologiilor digitale în învățarea permanentă.

Concluzii

Importanța alfabetizării digitale în formarea unor competențe de bază, pentru utilizarea în siguranță a tehnologiilor, s-a reflectat în special în rândul elevilor mici. Mulți dintre aceștia nu și-au exercitat dreptul la educație și formare din cauza lipsei deprinderilor de a utiliza independent dispozitive și resurse digitale pentru învățare.

Formarea competențelor digitale trebuie să înceapă la clasele primare. Cea mai mare provocare a învățământului online a fost pentru elevii mici, care rămași fără sprijin din partea adulților, au fost nevoiți să privească ecrane cu simboluri necunoscute și să realizeze sarcini folosind instrumente despre care nu aveau cunoștințe elementare.

Nevoia pentru educația digitală este menționată în diverse recomandări la nivel european, însă Curriculum Național nu acoperă această nevoie. Consecințele negative se evidențiază de fiecare dată când elevii din învățământul primar sunt puși în situația de a utiliza tehnologia și de a interacționa cu conținuturi digitale.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTNARIUC P., CUCOȘ C., ISTRATE O., PÂNIȘOARĂ I.O. *Școala Online. Elemente pentru inovarea educației. Raport de cercetare evaluativă*. București, Mai 2020. (Editura Universității din București). 77 p. ISBN 978-606-16-1164-5
2. COMISIA EUROPEANĂ. *Comunicat – Educație și formare* [online]. Bruxelles, 2019 [citată 26.09.2019]. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_19_5729 (accesat 15.09.2020)
3. COMISIA EUROPEANĂ/EACEA/Eurydice. *Educația digitală în școlile din Europa. Raport Eurydice*. Luxemburg, 2019. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene. 156 p. PDF: EC-01-19-528-RO-N. ISBN: 978-92-9484-235-0.

4. CORNEA, Ramona. *Ministerul Educației vrea digitalizarea tuturor școlilor din România până în 2027* [citat 27.10.2020]. Disponibil: <https://www.zf.ro/eveniment/ministerul-educatiei-vrea-digitalizarea-tuturor-scolilor-din-romania-19711067?fbclid=IwAR1UPeZ8H9EzgKIftKIBqfYuGkLOOpc2jJ38jCs5sy6CPIJa7F0WttotbaA> (accesat 17.11.2020)
5. GUVERNUL ROMÂNIEI. Programul de guvernare 2018-2020 online. București, 2018 [citat 29.01.2018]. Disponibil: https://cj.prefectura.mai.gov.ro/wp-content/uploads/sites/37/2018/02/PROGRAMUL_DE_GUVERNARE_2018-2020.pdf accesat 12.09.2020
6. OMEC 5765/2020. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de Referință al Curriculumului Național* [online]. București, 2020 [citat 15.10.2020]. Disponibil: <https://www.isjcs.ro/documente/noutati/OMEC%205765%20din%2015%20oct%202020%20REPERE%20PT%20PROIECTAREA%20CURRICULUMULUI%20NATIONAL.pdf> (accesat 15.12.2020)